

Oponentní posudek bakalářské práce

Název práce: Restaurování sochy andělka ze sousoší sv. Jana Nepomuckého z Pohořelce, konzervování sochy sv. Zikmunda z fasády domu č. p. 91 v Kolíně

Autorka: Kristýna Kalvodová, studentka 4. ročníku, Atelier restaurování a konzervace kamene a souvisejících materiálů

Vedoucí práce: Mgr. art. Jakub Ďoubal, Ph.D.

Bakalářskou práci studentky Kristýny Kalvodové tvoří dvě samostatné části. První je věnována restaurování pravého anděla ze sousoší sv. Jana Nepomuckého na pražském Pohořelci a související problematice vlastností umělého kamene pro doplňování křemitých typů pískovců. Předmětem druhé části je konzervace skulptury sv. Zikmunda, pocházející z niky fasády štítu domu č. p. 91 na Karlově náměstí v Kolíně.

Kapitola o restaurování sochy pravého anděla otevírá poněkud stručný popis celého sousoší a samotné figury. Jako autor sousoší je uveden Jan Antonín Quitainer, ovšem tato informace je podepřena pouze jedním zdrojem, ze kterého autorka čerpala. Situace se opakuje v další kapitole nazvané *Uměleckohistorický průzkum*, kde jsou informace o místě i díle samotném čerpány ze serveru virtualni.praha.eu. Čtenář se v této kapitole nedozvídá prakticky žádné hlubší informace o historii místa, či autorovy sousoší, kromě několika vět z internetové stránky určené pro turisty. Domnívám se, že je to škoda, neboť sousoší od poměrně významného českého barokního sochaře, o němž se nedozvídáme ani základní životopisná data, navíc tvořící součást historické Královské cesty by si zasloužilo důkladnější zpracování. Přínosem pro poznání historického vývoje díla je následující rešerše starších restaurátorských zásahů, kterou ovšem studentka převzala z průzkumové zprávy Lukáše Brotánka, jak je uvedeno v poznámce.

Dále je pozornost věnována restaurátorskému vizuálnímu a přírodovědnému průzkumu. Přehledně jsou zde zpracovány základní typy poškození včetně obrazové dokumentace. Výsledky přírodovědného průzkumu jsou převzaty z práce Lukáše Brotánka, která shromažďuje výsledky bádání jednotlivých specialistů (petrografický rozbor, chemickotechnologické analýzy) Následuje teoretická část věnovaná možným materiálům pro doplňování křemitých pískovců. Studovány jsou směsi na bázi anorganických pojiv, bílého cementu a hydraulických vápenných pojiv. Rozsahem jde vlastně o zkoušky tmelů, prováděné běžně v rámci restaurátorských zásahů. Sledovány jsou proto optické a zpracovatelské vlastnosti jednotlivých směsí, tedy čistě kritéria mající vazbu na jejich praktické užití. Na tuto část navazuje rešerše mapující další možnosti materiálů pro doplňovací směsi umělého kamene. Je výtahem ze dvou bakalářských prací věnujících se tmelům na bázi organokřemičitanů a na bázi nitrocelulozy. V celkovém kontextu představuje jakési rozšíření o další možné materiály pro danou oblast. Není však jasné, zda některé receptury z těchto prací byly odzkoušeny v rámci přípravy na restaurování pojednávané skulptury ze mšenského pískovce. V závěru je deklarován cíl rozšiřující části průzkumu jako shromáždění podkladů pro další zkoumání. Nevím, zda výběr dvou starších bakalářských prací, zabývajících se tématem, je dostatečným pro naplnění tohoto cíle. Autorka zde představila výsledky shromážděné v již provedených pracích bez větších ambicí jejího vlastního osobního přispění k tématu. Přínosem by jistě bylo vyzkoušení alespoň některých receptur, obsažených v použitých bakalářských pracích, ve vazbě na restaurovaný objekt. I přesto, že cílem nebylo testování materiálů, jak je uvedeno ve shrnutí výsledků této části, je třeba si položit otázku, jaký osobní přínos toto zkoumání mělo pro autorku samotnou. Práce s větší paletou pojiv pro umělý kámen, by mohla být provedena ve stejném režimu, jako zkoušky tmelů na bázi cementu a hydraulických vápenných pojiv, tedy posuzována optikou čistě zpracovatelskou. Výsledkem by pak bylo, možná zajímavější, srovnání několika umělých mšenských pískovců pojených různými materiály a především větší míra osobního vkladu a zkušenosti autorky. Na základě vyhodnocení výsledků zkoušek a průzkumů studentka logicky pokračuje ke stanovení koncepce restaurování a návrhu dalšího postupu. V této části je pro mě poněkud nepřehledný přístup k povrchovým strukturám, které jsou souhrnně nazývány krustami.

V kapitole 5. *Koncepce restaurátorského zásahu* se dočítáme: „*Andílek bude po restaurování umístěn zpět do exteriéru a proto by zásah měl ochránit dílo před dalším poškozováním klimatickými podmínkami (odstraněním silikátových krust, zatměním míst, ve kterých by se mohla zdržovat voda) Kvůli zlepšení čitelnosti díla budou ztenčeny krusty, které dílu momentálně esteticky velice škodí*“

V dalším textu se pak již hovoří o *ztenčení silikátových krust*. Studentka má v prvním případě namysli pravděpodobně sádrovcové krusty, o jejichž úplném odstranění lze v daném případě uvažovat. V případě uzavření povrchu sádrovcovou krustou lze rovněž hovořit o riziku poškození podkladu v důsledku zdržování vlhkosti v jeho porézním systému. Esteticky rušivé budou pravděpodobně tmavé silikátové vrstvy pojící nečistoty na povrchu kamene, jejichž úplné odstranění si lze v rámci restaurátorského zásahu naopak představit jen stěží. Vzhledem k tomu, že tyto vrstvy mohou na jednu stranu být součástí přirozeně vzniklé patiny, na stranu druhou při jejich nárůstu do větší mohutnosti však mohou způsobit i uzavření povrchu. Rizika s tím spojená však považuji za méně podstatná, neboť mšenský pískovec si v průběhu času sám vytváří jakousi ochranou kůži v podobě vrstvy s odlišnými vlastnostmi od materiálu pod ní. Nebylo by jistě od věci jasněji definovat z jakého důvodu se ta která vrstva má odstranit, co lze považovat za součást stárnutí díla a co naopak za druhotně vzniklý nevzhledný prvek. Co se bude čistit z důvodů estetických a co z důvodů technických. Rovněž tvrzení, že nově vytvořené tmely, *kteřé doplní evidentně chybějící modelaci*, zabrání torzálnímu působení díla, nepovažuji za relevantní, neboť u v podstatě kompletně dochovaného sochařského díla, kde chybí pouze drobnější části, je riziko jeho torzálního působení spíše mizivé. K samotnému restaurování nemám vážnějších výhrad. Studentka se vypořádala se všemi fázemi restaurování, které andílka čekali poté, co se s transportem dostal do péče litomyšlské školy. Míra čištění byla dle mého názoru zvolena adekvátní, nové doplňky a plastické retuše jsou provedeny citlivě a na dobré výtvarné úrovni. Na základě fotodokumentace a prohlídky díla v ateliéru školy, mohu konstatovat, že dílo působí celkově dobrým dojmem, provedení závěrečných barevných retuší kultivovalo vzhled artefaktu, aniž by výrazněji potlačilo stopy jeho stárnutí.

Druhá část práce, zabývající se konzervací sochy sv. Zikmunda z domu č. p. 91 v Kolíně, popisuje zdánlivě nikterak atraktivní, přesto ve výsledku vcelku náročný a zajímavý úkol. Problém míry estetizace různě dochovaných sochařských fragmentů, určených pro prezentaci v interiéru a rozhodnutí o zachování či odstranění mladších doplňků je poměrně náročnou restaurátorskou disciplínou.

Samotnému restaurování předchází důkladný průzkum díla. Opět je zde určitá disproporce mezi obsahem přírodovědného a restaurátorského průzkumu a uměleckohistorického průzkumu. Z oblasti historie díla zde chybí základní údaje, např. alespoň pokus o přesnější určení datace sochy. Z dostupné literatury lze datovat sochu po roce 1734, kdy v Kolíně proběhl velký požár, a sochy pravděpodobně vznikly jako součást nově budovaného volutového štítu. Dále je nejasné odkud studentka čerpala informaci o restaurování sochy v šedesátých letech. Můj osobní pocit je, že provedené doplňky jsou poněkud staršího data, o čemž by svědčily i barevné nátěry na povrchu doplňků. Způsob modelace a použitý materiál navíc příliš neodpovídá sochám v regionu, které byly v šedesátých letech 20. století v regionu restaurovány (v této době byla většina restaurátorských zásahů na kamenných plastikách realizována v podstatě stále stejným jedním, či dvěma restaurátory) Archivně doložená oprava domu v šedesátých letech zahrnovala především úpravu parteru domu, která odkryla gotický oblouk. Pokud studentka dohledala záznam o restaurování sochy v rámci této opravy, bylo by vhodné umístit do práce příslušný odkaz. Vzhledem k tomu že sochy v nikách vypadají i na starších snímcích stejně, nebo podobně, nezdá se mi, že by socha prošla v této etapě nějakou výraznější změnou (viz např. snímek domu z roku 1910 v publikaci *Město Kolín* J. a L. Kamarýtů). V rámci pozdějších oprav pak mohly být tyto doplňky ještě převrstveny dalšími opravami (?)

Ostatní části průzkumu jsou zpracovány detailně a přehledně.

Konzervační zásah na skulptuře sv. Zikmunda byl proveden na poměrně slušné úrovni s evidentním cílem zachovat dílo v jeho současném stavu dochování. Tomu odpovídá i způsob provedení doplnění, které má striktně technický charakter. Značné úsilí bylo věnováno konsolidaci kamenného materiálu, který byl degradován až do hloubky několika centimetrů. Tmely, zajišťující spojení mezi podkladem a

mladšími modelačními doplňky jsou provedeny citlivě a dobře se zapojují do celku, tedy nevytvářejí esteticky rušivé útvary na přechodech mezi doplňkem a kamenem. S koncepcí, která předpokládá minimální estetické korektury díla, lze v případě takto dochovaného objektu, i vzhledem k jeho budoucímu umístění souhlasit.

Ke stylistické úrovni práce: po přečtení textu musím konstatovat, že vyjadřování studentky je spíše v úrovni průměru. Jazyk práce je místy kostrbatý, věty občas postrádají základní stavbu. Formulace typu: „...druhý dělá gesto vyzývající k mlčenlivosti“, či „Po vytvrnutí tmelů zbývalo zapojit je barevně do vzhledu díla“ nebo snad „Materiál sochy se zdá být soudržný a nijak výrazně korodovaný a modelace není příliš erodovaná“ jistě nelze označit za šťastné. Vadou na kráse mohou být i četné překlepy, místy až na hranici nechtěné komiky („vyprcovaná“, „spývá“).

Celkově bakalářská práce splňuje parametry bakalářské práce v oblasti restaurování kamenosochařských děl. Nicméně v několika jejích částech chybí hlubší zaujetí zpracovávanou tematikou, důkladnější využití literatury a pramenů. Po přečtení můžeme říci, že práce splnila zadání, mohla však mít i větší ambice. V praktické rovině nelze vznést vůči provedenému restaurátorskému a konzervačnímu zásahu větších námitek, nicméně v rovině teoretické jsou zde patrné ještě určité rezervy. Zpracovat by se jistě vyplatilo na psaném projevu a vyjadřování autorky, neboť kvalitně provedená práce se neobejde bez její prezentace na adekvátní úrovni. V oblasti restaurování, která v sobě integruje více oborů, zvláště.

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji stupeň hodnocení *dobře*

V Kolíně dne 5. 9. 2016

Martin Kulhánek